

in 92. pa v prvi instanci: „razlogi“, v drugi „nagibi“ v tretji „dovodi“. Zakaj ima vsaka instanca za eno in isto reč svoj drugačni izraz, in tudi to ne dosledno, tega nisem mogel in ne morem uganiti. Tiskovine rabijo dosledno izraz, „razlogi“ in ta naj se rabi splošno, akoravno priznavam, da izraz „nagibi“ ni slab; pač pa nima izraz „dovodi“ nikakega pravega pomena.

Takih in enakih nedoslednosti mrgoli polno ne le po uradnih, ampak tudi po tiskanih slovenskih spisih. Da nanje opozarjam slovenske pravnike, naj se mi nikakor ne zameri, očitati nedoslednosti nočem nikomur, pač pa opominjati, naj se izvoli ozirati posebno na to stran našega delovanja in uradovanja; kajti le tedaj bodo utihnili in morali utihniti ugovori proti sposobnosti slovenščine za rabo v uradih, kadar bomo složni in dosledni v pisavi, kadar ne bode eno sodišče pisalo drugače, kakor drugo.

Dr. K.

D o p i s.

Iz Spodnjega Štajerja, mesca februarja 1888.

Dovolite gospod urednik, da v predmetu, ki je za nas strokovnjake silo važen, tu v obliki prostega dopisa izrečem svoje misli. Moj namen ni razpravljati celo vprašanje temeljito in — tako rekoč — sistematično, priobčiti mislim le svoje nazore iz praktičnega stališča.

Jaz in z menoj menda pač vsi pravniki pozdravljali smo z radostjo načrt o ustnem sumarnem postopku, ki ga je v spolnitev že davno storjene obljube predložila vlada zbornici državnih poslancev. S tem bi bil zopet storjen napredovalni korak, javno ustno postopanje z načelom proste ocene dokazov bode se zopet razširilo. Želim, da bi načrt kmalo postal veljavni zakon. Vendar pa ne morem prikrihati, da me vsebina načrtova ne navdaja s popolnim zadostenjem; naj mi bode toraj dovoljeno izraziti svoje pomisleke v kratkih potezah in s tem sprožiti daljno razpravo o njih.

Načrt določuje po svoji bistveni vsebini razširjenje malotnega postopka na pravdne reči, katerih predmet ne presega svote 500 gld.,

v brambo proti krivemu razsojevanju pa dopušča vzklic (apelacijo) in revizijo. Iz prva obžalujem da prenareja (reforma) ni popolna, da ne obsega celega procesualnega postopanja. Hočem vendar priznati, da so vlado zadržavale težkote, ki bi se morebiti vstavljale obširni prenareji, tudi to dam veljati, da parlamentarno razpravljanje ni uspešno velikemu reformatornemu delu, da taka podjetja često spodletijo ali se rešujejo le potom kompromisov na način, ki ni vseskozi zaželen. Vkljub temu pa nisem prepričan, da bi bile težave in ovire tako nepremagljive, kakor to trdé razložilne opombe, dodane vladinemu načrtu.

Posebno se moram protiviti določilu načrta, po katerem se veljava novega postopka krajevno utesnuje, tako da bi se le pri za mesta delegovanih okrajnih sodiščih uporabljal. Ta utesnitev se mi zdi povsem neutemeljena in neprimerna. To moje mnenje utrjevati je glavni smoter sledečih vrstic.

Da je stvarna omejitev novega postopka opravičena, ne bodem tajil. Malo da ne popolno pomanjkanje oblike pri razsojevanji v prvi instanciji ne dopušča, da bi se tudi važnejše pravde reševale po teh načelih. To pa nikakor ne velja za krajevno utesnitev.

Vladine opombe priznavajo, da je razširjanje javnega ustnega postopanja želja prebivalstva in da je bila poskušnja, storjena z malotnim postopkom, zelo uspešna. Da se je to spoznalo, pač ni trebalo 15 let; kajti že leta 1876. se je razširil malotni postopek na pravdne stvari do 50 gld.; bilo je toraj že tedaj vtrjeno mnenje, da se je ta postopek vrlo dobro obnesel, da se je prebivalstvu prikupil in da je tudi pravniško osebje popolnoma razumelo in na-se vzelo duh novega postopka. Ne zdi se mi tedaj umestno, še manj pa primerno, nekako zbadljivo izraziti se o sodniškem osebju glede vporabe malotnega postopka. Akoravno se najde sem ter tje kaka hiba, kaka nedoslednost, kaka zmota, to moramo mi praktiki vendar le spoznati, da je malotni postopek vse skozi vgajal potrebam in da je bilo njegovo izvrševanje povsem dobro. Motiti se pa zamore vsakdo, toraj tudi najbolj učeni, najbolj izurjeni pravnik Zaradi take zmote pa ne bode niti on niti ves stan zgubil svoje važnosti. Pravim toraj, da vladi pač ni bilo treba 12 let se obotavljati, je li ustno postopanje v civilnih pravadah želja prebivalstva, je li pravosodju koristno!

Vlada sama mora priznati, da civilni postopek silno potrebuje reforme, da se sedaj veljavni postopek ne vjema s terjatvami, ki so že zdavna pripoznate kot nujna potreba vspéšnemu pravosodju. Kdor

pa to priznava, temu mora tudi stališče v našem vprašanji biti popolnoma jasno. Iz prva ne zamorem prevideti, zakaj bi bilo prebivalstvo na deželi in kmetskega stanu izključeno od dobrote novega zakona. Po pravici vprašam, ali se sme to sploh zgoditi? Ugovarjalo se mi bode sicer — in ta ugovor najdem tudi v vladinih opombah — da se zamore omejiti reforma na okrožje delegovanih sodišč posebno radi tega, ker so se pokazale neprilichnosti sedanjega postopka posebno v mestih in v obsegu kupčije in obrta. Mar na deželi ni kupčije, ni obrta? Iz naših krajev omenim le mesta Maribor in Ptuj, ki bi ne bila deležna reformovanega postopka, akoravno je Maribor prav za prav edino večje trgovsko mesto spodnještajersko, akoravno ima tudi Ptuj precej trgovskega prometa. Nasprotno pa je tudi trditev, da imajo delegovana okrajna sodišča večinoma nekaki meščanski značaj (die Einzelgerichte . . . welche sich am Sitze der Gerichtshöfe erster Instanz . . . befinden und welche daher vorzugsweise einen städtischen Charakter an sich tragen), v protislovji z djanskimi razmerami. Vzemimo le nemeščanske dele vseh delegovanih sodišč na Štajerskem, Kranjskem, Koroškem, ter pač tudi v drugih kronovinah in priznali bomo, da nobeno sodišče nima čisto meščanskega značaja — če je sploh umestno pri sodiščih o takem značaju govoriti — ampak da je prebivalstvo z malimi izjemami po večini kmetskega stanu. Mislim pa, da ne bodem našel vgovora, ako trdim, da imajo vsi krogi prebivalstva pravico do poboljšanja procesualnih zakonov. Jaz mislim, da je ravno za sodišča na deželi želeli novi postopek. Na deželi namreč mora sodnik večinoma zastopati obe stranki, mora vsa zanikanja, vse ugovore, vse pravne in dejanske trditve vsprejemati v dolge suhoparne zapisnike. Koliko lažje bi mu bilo uradovanje, koliko hitreje bi se vršile pravde, ko bi smel sodnik, kateri itak več kot polovico vseh pravnih rešuje v malotnem postopku, vporabljal načela tega postopka za vse pravde do svote 500 gold., katerih število itak ni posebno visoko. Vsakemu praktiku je znano, kako znatno je uvedenje malotnega postopka razbremenilo sodišča. Zastanki (restancije) nerešenih pravnih so bili prej zmiraj veliki, pri nekaterih sodiščih šteli smo jih po stotinah in vendar ni bilo mogoče zmanjšati tega števila, ker so zmiraj nove pravde pritiskovale. Ko se je uvedel malotni postopek, zginili so malo da ne vsi zastanki; kajti zdaj ni trebalo zavoljo narmanjših zneskov vporabljal dolgotrajnega sumarnega (lucus a non lucendo) postopka. Razloga, ki ga navaja vlada v opra-

vičenje delovite (parcijalne) reforme, da bodo namreč imeli sodniki in odvetniki priložnost do povikšane delavnosti v novem postopku, da se bode tako pripravljala popolna reforma in zagotovil njen vspeh — tega razloga pač ne zamorem smatrati resnim. Mnenja, da se smejo vezbati sodniki in odvetniki za kako novo reformo, ki sluti kot neobhodno potrebna, potom delovitega uvedanja novega zakona, da bi toraj bil nek del prebivalstva, ki išče pri sodiščih svojo pravico, nekako corpus vile za nezrele poskuse nevezbanih pravnikov, pač ne bode nihče podpiral. Ako ta stanova ne bi bila zmožna služiti reformi, ki je že več kot dvajset let predmet podučevanja in prizadevanja, bi moral pač izreči, da sploh nista kos nalogi, katera jima je dana v državnem življenji. Tega pa nikakor ne morem trditi, marveč moram izreči, da sta svoji nalogi povsem kos in da je mogoče, tudi obstoječe nevažne nedostatke odpraviti. V vladinih trditvah najdem toraj izraz nezaupnosti*), ki ga naši sodniki in odvetniki nikakor ne zaslužijo. Ko bi se pa jaz vendar le motil, ko bi bile razmere resnično tako žalostne, tedaj bi pa bila tudi vsaka, še tako nezatna reforma odveč; potem bi se moralo skrbeti edino le za to, da se postavijo pravniški odgoji druge podloge, da se pride v okom takim obžalovanja vrednim nedostatom. Omenjeno dokazivanje se po mojem mnenji tudi suče v krivem krogu (circulus vitiosus). Ako je v resnici treba posebnega vezbanja za pravnike, potem ne umejem, kako je moč vtemeljiti mnenje, da tega vezbanja sodniki in odvetniki na deželi ne potrebujejo; kajti vladni nagibi sami priznavajo, da bode treba civilni postopek s časom popolnoma prestrojiti na podlagi ustnosti in javnosti. Sodnikom in odvetnikom bi se s takim ravnanjem pot iz dežele v mesto preprečila in vstvarili bi katogoriji sodnikov „prve“ in „druge“ vrste.

Navidezno tehtnej je drugi razlog, naveden v vladinih opombah za krajevno utesnitev, češ, da se mora gledati posebno na krajevno lego sodišč, poklicanih za razsojevanje v drugi instanciji, ter skrbeti za to, da bode strankam mogoče doseči jih brez posebnih težav in troškov.

Da je ta okolnost v resnici odločilna, je tudi vsa reforma nezivršljiva. Oddaljenje krajev, v katerih se nahajajo sodni dvori, po načrtu poklicani za razsojevanje kot sodišča druge stopinje, se tekom

*) Ne morem si kaj, da ne bi iz vladinih nagibov navedel sledeči stavek: „zumal es bei diesem Vorgange möglich erschien, im Rechtsmittelverfahren auch die Collegialgerichte mit den Grundsätzen des modernen Civilprocesses praktisch (!) allmählich (sic!) vertraut zu machen“.

časa ne bo zmanjšalo; nemogoče pa je povišati število sodnih dvorov do takega števila, da bi postalo oddaljenje naznatno. Povdarjati moram tu iz prva, da daljava sploh ni takošna, da bi zamogla opovirati komu brambo svoje pravice. Razven tega pa imamo važen dokaz, da stranke daljave nikakor ne čutijo kot kaki zadržek. Ta dokaz nam podaja vzklicni postopek pri pritožbah proti kazenskim sodbam okrajnih sodišč. Stranke v teh primerljajih potovanja v kraj sodnega dvora in ustno obravnavo pred tem dvorom nikakor ne občutijo kot kako posebno težavo. Iz lastne skušnje v svojem poslovanji lahko potrdim, da vé prebivalstvo jako dobro oceniti vrednost in prednost sedanjega postopka nasproti prejšnjemu. Strankam se ne studi daljnih potov, tudi jim ne gre za troške, ker vidijo, da jim je tudi priložnost dana, samim pred sodnikom boriti se za svojo pravico. In tako — o tem sem trdo prepričan — bode tudi prebivalstvo sodilo o novem vzklicnem postopku glede civilnih pravnih preprirov. Le eno bi se zamoglo vprašati: ne bode-li novi postopek delavnih moči pri vzklicnih sodiščih (sodnih dvorih I. stopinje) tako obremenil z delom, da ga ne bode moč premagati, ter da bodo nasledek tega le zopet dolgotrajne pravde in nakopičenje zastankov. Tudi tega se po mojem prepričanji ni treba bati. V dokaz bodem navedel nekaj statističnih podatkov iz poslovanja sodišč v okrožji celjskega, ljubljanskega in novomeškega sodnega dvora. Na razpolaganje imam uradne statistične podatke za leto 1884. Število pravn pri vseh okrajnih sodiščih bilo je

v okrožji celjskem . . .	2175,
v okrožji ljubljanskem .	1706,
v okrožji novomeškem .	<u>1266,</u>
Skupno .	5147.

V teh številkah so tudi vštete kontumacijske sodbe. Proti dotičnim sodbam se je vložila apelacija

v okrožji celjskem v . . .	464,
v okrožji ljubljanskem v	340,
v okrožji novomeškem v	<u>205,</u>

toraj skupno v 1009 primerljajih.

Število revizij pa je bilo 120 (oziroma 78 in 28) toraj skupno 219.

V gori navedenih številkah apelacij je pa zadržano primeroma znatno število sodb o takih pravnah, pri katerih se novo postopanje

ne bode vporabljal. Razun tega pa zamorem tudi po lastni skušnji trditi, da je le tretjina ali k večemu polovica pravnih, ki pridejo pred sodnika druge stopinje, bolj zamotane vsebine, ostali dve tretjini (oziroma polovica) ne prizadeva niti veliko dela, niti ne prouzročuje mnogo izgube na času.

Ker sem preverjen, da je naše sodniško osebje polno živega čuta za svoje dolžnosti, smelo trdim, da razširjenje novega postopka na vsa okrajna sodišča ne bi provzročilo nikakor znatnega obremenjenja sodnih dvorov prve stopinje in toraj tudi ne bi znatno uplivalo na državne troške za pravno upravo. Smešno se mi toraj zdi, kako zamorejo poslanci-strokovnjaki reč tako pretiravati, trdeč, da bode treba pomnožiti sodniško osebje za 500 pristavov pri okrajnih sodiščih in 100 sodnikov pri sodnih dvorih. Meni se je takoj misel vrnila, da jim reforme ni mar, da jo le tirjajo, da bi vladi nagajali in da se vstavljajo, ko vlada stopi na pot reform. Že zgoraj sem dokazal, da vvedenje novega postopka za okrajna sodišča ne bode obremenjenje, ampak olajšanje uradovanja. Pri sodnih dvorih pa bode tudi pomoči najti v tem, da se od nadsodiščevega osebja, kakor bode ravno nanesla potreba, prestavijo k sodnim dvorom prve stopinje posamezni sodniki za slučaj, ko bi novi postopek vendar le pri kakem sodnem dvoru prouzročil preobilo obteženje sodnega osebja.

Opozoriti moram tudi na to, da se je pri uvednji kazensko-pravnega reda iz leta 1873. mislilo, da bode trebalo znatnega povikšanja uradnega osebja pri sodnih dvorih. Ta zakon pomnožil je znatno delokrog teh sodišč. Postala so apelacijska sodišča za prestopke, in zgoraj navedeni trije sodni dvori imeli so leta 1883. (po uradnih statističnih izkazih) 715, oziroma 376 in 375 javnih vzklicnih razprav, in to število se je baje pomnožilo v poznejših letih. Razven tega so postavljeni sodni dvori kot preiskovalno sodišče za ves okrog, tudi razprave pred porotnim sodiščem provzročijo veliko več dela, in naposled pomnožil je novi postopek pri sodečih senatih število sodnikov na 4. In vendar ne bode nihče trdil, da je bilo treba pomnožiti osebje, ali da so sodni dvori znatno tako obremenjeni, da ne bi zadostili svojim opravilom.

Posebno pa moram povdarjati pomislek, ki se mi vedno vriva proti vladinemu načrtu, in to je, da bi se zopet pomnožila raznovrstnost postopkov ter žalila ravnopravnost. Stranke, ki so primorane iskati pravne pomoči pri sodiščih, ne bodo zamogle sprevideti, zakaj veljajo

pri tem okrajnem sodišči druga načela postopanja in dokazivanja, kakor pri drugem, zakaj je ta okrajni sodnik še vklenjen na prokrustovo postelj dokaznih pravil, nasprotno pa sodnik v kraji, le za nekoliko ur oddaljenem, prost teh sitnih spon, ter se zamore pri svojih sodbah potom proste ocene dokazov približati objektivni resnici. Ker imamo itak zadosti vrst postopkov ni umestno vstvarjati še nove raznovrstnosti.*)

Sklepam svoj dopis z željo, naj se prenaredi načrt v zmislu, katerega sem zagovarjal, da se bliža s tem zakonom naša justična uprava za zdatni korak svojemu smotru: uvêdenju splošnega javnega ustnega postopka za civilne pravde. Da mi je dopis nekako prenarasel, mi ne smete šteti v zlo, kajti česar je polno sreč, rado vskipi.

G.

Pravosodje.

a) Zvršilno prisoditi je moč tudi terjatev zvršenca do zvršitelja (J. M. V. Bl. 1888, stran 39 priloge)

Zvršitelju Janezu A. se je v izterjanje njegove 65 gld. znašajoče terjatve, brezvarno prej pridobljenim pravicam zvršilno prisodila terjatev 75 gld. 42 kr., katero je imel zvršenec Anton B. glasom nekega sodnega odloka zarad troškov proti zvršitelju Janezu A.

Rekurzu, katerega je zoper ta odlok vložil Anton B., vgodilo je nadsodišče, ter spremenivši odlok prvega sodnika, zavrnilo prošnjo

*) Moj dopis je bil že končan, ko mi je prišla tretja številka „Pravnika“ v roke, v katerem najdem začetek obširne razprave o novem načrtu. Pisatelj nekako posebno poudarja, da mu krajevna omejitev ugaja. Vzroki za to trditev se mi ne dozdevajo umestni. Pisatelj trdi, da je treba pripravnice, in da si zamore mladi naraščaj v mestih ložje razširjati svojo pravniško znanje. Ko bi bile tudi razmere djansko take, kaj bi sledilo iz tega? Po mojem mnenju edino le to, da je treba na deželi nastavljati sodnikom le najizvrstniše, najbolj izvežbane pravnike, kajti le taki bodo svoji nalogi kos; nasprotno bi pa za mesta zadostovalo osobje manjše vrednosti, kajti v mestih imajo pravniki itak dovolj prilike poučevati se za vsak slučaj. Pisatelj pa ne pride do tega zaključka, ampak le nekako strogo sodi o delovanju sodnikov „na deželi“. Nočem več o tem govoriti, kajti uriva se mi citat iz Demostenovega govora o vencu: *οὐ βούλομαι δὲ δυνεχερῆς εἰπεῖν οὐδὲν ἀρχόμενος τοῦ λόγου.*